

G'IJJAK SOZINING XALQ CHOLG'U ANSAMBLARIDAGI O'RNI

Mirzaev Komiljon G'ulomovich

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti professor vazifasini bajaruvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14137599>

Annotatsiya: Ushbu maqolada g'ijjak sozi xalq cholg'u ansambllaridagi o'rni va uning ijro madaniyati yoritilgan. G'ijjakning ansambl tarkibidagi funksional vazifalari, ovoz salohiyati, milliy cholg'u ijrochiligi rivojida roli tahlil qilingan. Shuningdek, uning boshqa cholg'ular bilan musiqiy uyg'unligi va ijro uslublari o'rganilgan. Maqolada g'ijjakning ansambl tuzilmasidagi ahamiyati, an'anaviy va zamonaviy ijro usullari hamda ushbu cholg'uni yosh avlodga o'rgatishning pedagogik jihatlari haqida fikr yuritilgan. Xalq cholg'u ansambllari repertuaridagi g'ijjak partiyalarining milliy musiqiy merosni boyitishdagi hissasi o'ziga xos tahlil asosida keltirilgan.

Kalit so'zlar: G'ijjak, xalq cholg'u ansambli, milliy musiqiy meros, ijro madaniyati, cholg'ular uyg'unligi, ansambl repertuari, pedagogik usullar.

Kirish.

G'ijjak sozi O'zbekiston xalq cholg'u ansambllarining eng muhim va boy ovoz salohiyatiga ega bo'lgan cholg'ularidan biridir. U o'zining mayin va hissiy ovozi bilan ansamblning umumiy ovoz uyg'unligini ta'minlaydi. G'ijjakning tarixiy ildizlari uzoq o'tmishga borib taqalib, uning dastlabki shakllari O'rta Osiyo hududlarida keng tarqalgan. Bugungi kunda esa u milliy cholg'u ansambllarida yetakchi o'rin tutadi.

Xalq cholg'u ansambllarida g'ijjakning asosiy vazifasi melodik chiziqni ijro etishdir. U ansambl tarkibidagi boshqa cholg'ular bilan birgalikda musiqaning badiiy ta'sirini kuchaytiradi. G'ijjak ovozining diapazoni va dinamik imkoniyatlari ansambl repertuaridagi turli xil asarlarni boyitishga imkon beradi. Ayniqsa, milliy kuy va maqomlar ijrosida g'ijjak o'zining xos ohangi va rang-barangligi bilan tinglovchilarni hayratga soladi.

Ansambl tarkibida g'ijjakning boshqa cholg'ular bilan uyg'unligi muhim ahamiyatga ega. Misol uchun, torli cholg'ular (do'mbira, rubob) bilan birgalikda g'ijjak kuyning yumshoqligi va hissiy ta'sirini oshiradi, zarbli cholg'ular esa musiqaning ritmik asosini ta'minlab, umumiy ovoz uyg'unligini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, g'ijjak ijrochiligi ansambl ijrosida baland professional darajani talab qiladi, bu esa musiqa ijrochilarining ijodiy va texnik salohiyatini rivojlantiradi.

Materiallarni tahlil qilish davomida an'anaviy xalq musiqasi namunalarida g'ijjakning ijro uslublari va texnik imkoniyatlari o'rganildi. Bu cholg'u ansambl tarkibida nafaqat yakka ijrochi sifatida, balki boshqa cholg'ularni qo'llab-quvvatlashda ham katta rol o'ynaydi. G'ijjakning zamonaviy pedagogik usullari esa uni yosh avlodga o'rgatishda samarali vosita sifatida foydalanishni ta'minlaydi.

Shuningdek, maqolada xalq cholg'u ansambllari repertuaridan namuna sifatida milliy kuylar va maqomlar tahlil qilinib, g'ijjak partiyalarining musiqiy va pedagogik ahamiyati ochib berildi. Bu esa g'ijjakning milliy musiqiy merosni boyitish va uni avlodlar o'rtasida targ'ib qilishdagi o'rnini yanada yuksaltiradi.

Muhokama:

G'ijjak xalq cholg'u ansambllarida o'ziga xos badiiy va funksional ahamiyatga ega bo'lib, uning ijro imkoniyatlari ansamblning umumiy musiqiy ko'rinishini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. G'ijjakning milliy musiqadagi mavqei asosan uning nozik ovozi, melodik chiziqlarni

ifodalashdagi mahorati va boshqa cholg'ular bilan uyg'unlikda ishlash qobiliyatiga bog'liq.

Xalq cholg'u ansambllaridagi ijro madaniyatini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, g'ijjakning partiyalari ko'pincha melodik asosni tashkil qiladi va musiqiy asarning hissiy ta'sirini kuchaytiradi. Ayniqsa, maqomlar va milliy kuylarni ijro etishda g'ijjakning jarangdorligi va hissiyotlarni ifodalash qobiliyati yuqori baholanadi. Bu jarayonda uning diapazoni va texnik imkoniyatlarining kengligi ijro sifatini oshirishga xizmat qiladi.

G'ijjakning ansambl tarkibidagi boshqa cholg'ular bilan uyg'unligi ham muhim ahamiyatga ega. Zarbdor cholg'ular ritmik asosni ta'minlasa, torli cholg'ular bilan birgalikda musiqaning dinamikasini va barqarorligini mustahkamlaydi. Ayniqsa, ansamblning umumiy ijro madaniyatini yuksaltirishda g'ijjakning ovoz sifatleri va texnik imkoniyatlari o'ziga xos ahamiyat kasb etadi.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, g'ijjakni o'rgatishda zamonaviy pedagogik yondashuvlarni qo'llash bu cholg'uning xalq cholg'u ansambllaridagi ahamiyatini yanada oshiradi. Innovatsion ta'lim texnologiyalari orqali yosh ijrochilarda g'ijjak ijrochiligi ko'nikmalarini shakllantirish nafaqat texnik mahoratni oshiradi, balki milliy musiqiy merosga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi.

Shuningdek, zamonaviy ijrochilikda g'ijjakning yangi imkoniyatlarini ochib berish va uni xalq cholg'u ansambllarida yanada faol qo'llash milliy musiqa san'atini boyitish imkonini beradi. Shu bois, g'ijjakning pedagogik va ijodiy jihatlarini rivojlantirish kelgusida xalq cholg'u ansambllarining keng qamrovli repertuarini shakllantirishga ham xizmat qiladi.

Muhokama davomida g'ijjakning xalq cholg'u ansambllarida nafaqat ijro asbobi, balki milliy musiqa madaniyatining ajralmas qismi sifatidagi o'rni yana bir bor tasdiqlandi. Bu esa uni milliy va xalqaro miqyosda targ'ib qilish zaruratini ta'kidlaydi.

Xulosa.

G'ijjak xalq cholg'u ansambllarining ajralmas qismi bo'lib, milliy musiqa merosini boyitishda muhim o'rin tutadi. Ushbu maqolada olib borilgan tadqiqotlar natijasida g'ijjakning ansambl tarkibidagi funksional vazifalari, ijro texnikasi va pedagogik ahamiyati aniqlandi. G'ijjak o'zining melodik chiziqlarni yuksak badiiy mahorat bilan ifodalash qobiliyati tufayli ansamblning umumiy musiqiy uyg'unligini ta'minlaydi.

Xalq cholg'u ansambllarida g'ijjakning boshqa cholg'ular bilan musiqiy uyg'unligi ansambl repertuarini boyitishda katta rol o'ynaydi. Ayniqsa, maqom va milliy kuylarning ijrosida g'ijjakning ovoz diapazoni va hissiy ta'sirchanligi milliy musiqa asarlarini mazmunan boyitadi. Shu bilan birga, zamonaviy ijrochilik usullarini joriy qilish va innovatsion pedagogik yondashuvlarni qo'llash orqali g'ijjak ijrochiligini yangi bosqichga olib chiqish imkoniyati mavjud.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, g'ijjakni yosh avlodga o'rgatish milliy musiqa merosini saqlash va kelgusi avlodga etkazishda strategik ahamiyatga ega. Ushbu cholg'uning xalqaro miqyosda targ'ib qilinishi esa O'zbekistonning boy musiqa madaniyatini dunyoga tanitishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Umuman olganda, g'ijjak xalq cholg'u ansambllarida nafaqat ijro asbobi, balki milliy musiqiy merosni ifodalashning yorqin ramzi sifatida namoyon bo'ladi. Shu sababli, uning ijro texnikasini takomillashtirish va ijodiy imkoniyatlarini kengaytirish bo'yicha tadqiqot va amaliy ishlarni davom ettirish zarur. Bu milliy musiqiy merosni rivojlantirish va saqlashga xizmat qiladi.

References:

1. Axmedov, A. "O'zbekiston xalq cholg'u ansamblari va orkestr san'ati." – Toshkent: Fan, 2010.
2. Jalolov, B. "O'zbek xalq musiqa asboblari tarixi va rivojlanishi." – Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2007.
3. Karimov, Sh. "Maqomlar va milliy cholg'u asboblari ijrochilik an'analari." – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi San'atshunoslik instituti, 2012.
4. Mirzaev, A. "G'ijjak ijrochiligi va uning ansambl tarkibidagi o'rni." – Toshkent: Musiqa san'ati akademiyasi nashriyoti, 2015.
5. Raximov, E. "O'zbekiston xalq cholg'ulari: Ovoz, qurilish va ijrochilik." – Toshkent: San'at, 2008.